

"Kasrın ustası olan Cenâb-ı Hakk'ın bu sarayı yapmasıyla, kendini ahaliye tanıtmaması, tezyinatla kendini ahaliye sevdirmemesi, ihsanat ile ahaliye muhabbetini izhar etmesi, in'am ve ikramlarla şefkat ve merhametini göstermesi,.." İzah?

- Kendini ahaliye tanıtmaması:

"Bir hane ustasız olmaz." hakikatini bütün akıllar tasdik ederler. Hal böyle olunca, bu kâinatın sahipsiz, sânisiz olduğunu **"bozulmamış hiçbir akıl kabul etmez"** ve tarih boyunca etmemiştir de. Ancak, bu âlemin yaratılışını Allah'tan bilmeyenler, onu putlara, zamana, tabiata vermişler, ama bu kâinat sarayının sahipsiz ve sânisiz olduğunu (*bir kısım muattıladan -ateistten- başka*) kimse iddia etmemiştir.

- Tezyinatla kendini ahaliye sevdirmemesi:

Cenâb-ı Hak bu kâinatı, şu anda gördüğümüz mükemmel haliyle değil de renksiz, şekilsiz, insanın zevklerine hoş gelmeyen bir başka şekilde de yaratabilirdi. Güneşi soluk, yıldızları sönük, meyveleri tatsız, çiçekleri kokusuz bir âlem de yaratsaydı, yine bu âlemin kendi kendine olamayacağını, bir yaratıcısının bulunduğunu insanın akli ve vicdanı tasdik edecekti. Allah böyle bir kâinatla da kendini insanlara tanıtmış olurdu.

Böyle olmamış, Güneşi parıl parıl, yıldızları pırıl pırıl, meyveleri tatlı ve kokulu, çiçekleri rengârenk bir âlem yaratmış ve insan kalbi bu güzel âlemi sevmiştir. Âlemi sevmesi, onu bu âlemi yaratana sevmeye götürmüştür. Ve varılan bu son noktadan anlaşılmalıdır ki, Allah kendini sevdirmek istiyor. Âlemlerden müstağni olan Allah'ın kendini bizlere sevdirmesiyle biz kemal bulacağız; O'nu sevmekten biz istifade edeceğiz, biz feyizlenecek ve biz terakki edeceğiz.

- İhsanat ile ahaliye muhabbetini izhar etmesi, - İn'am ve ikramlarla şefkat ve merhametini göstermesi:

"Tanıtma ve sevdirme" maddelerinden sonra, **"ihsanat ile muhabbetini", "in'am ve ikramlarla şefkat ve merhametini"** göstermesi geliyor.

Bunlar birbirine yakın gibi görünmekle birlikte aralarında şöyle bir fark da var: Meselâ, Allah'ın bize el vermesi, ayak vermesi, göz, kulak vermesi O'nun birer ihsanıdır. Güneş'iyile bizi aydınlatması, arz küresi üzerinde seyahat ettirmesi, havasıyla ciğerlerimizi temizlemesi de yine O'nun bizlere büyük ihsanlarındandır.

Bunlar in'am ve ikramdan daha geniş mânâlar taşırlar ve daha umumî rahmetleri ders verirler.

İn'am ve ikram denilince, öncelikle, **"rızıklanma"** akla gelir. Bu kadar çeşitli nimetlerle bizleri her gün beslemesi bize olan şefkat ve merhametini göstermektedir. Biz bütün bu rızıklara ve bu nimetlere muhtaç olduğumuz halde onları yapacak bir güce sahip değiliz. Bu halimizle Mevla'mızın şefkat ve merhametini beklemekteyiz.

- Kemalatının eserleriyle manevî cemalini göstermesi:

Bu kâinat ve içindeki mahlûkatın mükemmelliği, İlâhî isim ve sıfatların kemalini göstermektedir. İnsanın sevgi ve minnettarlık yanında bir de takdir ve tahsin hususiyeti vardır. Birincisi insanı şükür ve hamde sevk ederken, ikincisi tesbih ve tekbire götürür. **"Kemalatının eserleriyle manevî cemalini göstermek istiyor."** ifadesi bize bu dersleri vermektedir.

- Mahsus sikke, hatem ve turrularla her şeyin kendisine has olup istiklal ve infirad sahibi olduğunu göstermek istemesi:

Allah'ı böylece bilen, tanıyan, seven ve eserlerindeki mükemmelliğe hayran olan insanın, O'na ortak koşmaması için, **Cenâb-ı Hak**, bu âlemde yarattığı her eser üzerine öyle mühürler vurmuştur ki, **"Bütün kâinatı yaratamayan, bir tek eseri vücuda getiremez."** hakikatini her akıl anlasın, her vicdan tasdik etsin, her kalp kabul etsin.

"Her şey her şeyle bağlıdır. Her şeyi yapamayan bir şeyi yapamaz."

Hakikati her şeyde kendini açıkça göstermektedir. Bir çiçek, bahçeye, bahçe yerküresine, yerküresi Güneşe, Güneş de kendi galaksisine bağlıdır. Aynı şekilde, atom hücreye, hücre organa, organ bedene bağlıdır. Bunlardan birini yapamayan tümünü yapamaz. Örnekler artırılabilir.

Külliyat'ta bu konuda birçok bahisler yer almış ve çok geniş açıklamalar yapılmıştır.